

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Adam VOJTĚCH
ministr

Praha 3. července 2020

Č. j.: MZDR 25783/2020-3/MIN/KAN

MZDRX01AUQP2

Vážený pane poslanče,

obrátil jste se na mě se svou interpelací ev. číslo 1282 ve věci „Omezení základních práv a svobod ze dne 17. června 2020, v níž za účelem vyhodnocení právní situace během nouzového stavu žádáte o zodpovězení dotazů, která práva a v jakém rozsahu byla Ministerstvem zdravotnictví po dobu nouzového stavu omezena a které povinnosti a v jakém rozsahu Ministerstvo zdravotnictví uložilo za dobu nouzového stavu občanům České republiky. Dále se dotazujete, podle jakých právních norem Ministerstvo zdravotnictví postupovalo a současně požadujete zdůvodnění jejich aplikace.

Nouzový stav byl vyhlášen usnesením vlády č. 194 ze dne 12. března 2020 s účinností od 14.00 hodin dne 12. března 2020 a byl ukončen ke dni 17. května 2020. V interpelaci se odkazujete na článek 6 ústavního zákona o bezpečnosti České republiky, ve kterém je uvedeno že „*Nouzový stav se může vyhlásit jen s uvedením důvodů na určitou dobu a pro určité území. Současně s vyhlášením nouzového stavu musí vláda vymezit, která práva stanovená ve zvláštním zákoně a v jakém rozsahu se v souladu s Listinou základních práv a svobod omezují a které povinnosti a v jakém rozsahu se ukládají. Podrobnosti stanoví zákon.*“ Článek 6 zákona o bezpečnosti České republiky hovoří o pravomoci vlády za doby nouzového stavu omezit práva a uložit povinnosti. Vláda tak činila ve formě usnesení dle krizového zákona. Váš dotaz ovšem směřuje na mimořádná opatření vydaná Ministerstvem zdravotnictví (ne vládou) za doby nouzového stavu. Mimořádná opatření byla přijata za účelem ochrany základních lidských práv, a to zejména práva na život a práva na ochranu zdraví, na základě zákona o ochraně veřejného zdraví (nebylo postupováno dle čl. 6 zákona o bezpečnosti a krizového zákona).

K Vaším jednotlivým dotazům sděluji následující:

ad 1) která práva stanovená ve zvláštním zákoně a v jakém rozsahu byla ministerstvem zdravotnictví ČR v souladu s Listinou základních práv a svobod po dobu nouzového stavu omezena?

K ochraně obyvatelstva a prevenci nebezpečí vzniku a rozšíření onemocnění COVID-19 způsobené novým koronavirem SARS-CoV-2 bylo omezeno právo podnikat. V rámci omezení maloobchodní činnosti bylo vydáno za nouzového stavu celkem 7 mimořádných opatření, první z nich zakázalo maloobchodní prodej a prodej služeb v provozovnách s účinností od 24. března 2020. Ze zákazu bylo stanoveno několik výjimek s ohledem na nezbytné služby a provozovny (např. potraviny, pohonné hmoty, hygienické zboží, kosmetika a jiné drogistické zboží, lékárny, výdejny a prodejny zdravotnických prostředků, noviny a časopisy, opravy silničních vozidel atd.). Zákaz se dále nevztahoval na činnosti, které nejsou živností dle živnostenského zákona. Prodej povoleného zboží nebo služeb musel představovat převážnou část činnosti dané provozovny, poté byla stanovena výjimka pro prodej potravin, pokud je část provozovny oddělena od ostatních částí. V dubnu byla pro otevřené provozovny stanovena hygienická pravidla.

Dále byla zakázána přítomnost veřejnosti v provozovnách stravovacích služeb (rovněž s několika výjimkami, týkajícími se provozoven nesloužících pro veřejnost – např. zaměstnanecké stravování). Zákaz se nevztahoval na prodej mimo provozovnu stravovacích služeb.

Mimořádným opatřením byl také zakázán prodej v provozovnách stravovacích služeb umístěných v rámci nákupních center s prodejní plochou přesahující 5.000 m².

Dále byl zakázán provoz určitých jmenovitě uvedených služeb, který se postupně upravoval. Jednalo se např. o provoz heren a kasin, autoškol, taxislužby s výjimkou taxislužby rozvázející potraviny nebo osob s oprávněním řidiče taxislužby, samoobslužné prádelny a čistírny, byla zakázána veřejnost v prodejně stavebnin, stavebních výrobků a hobby marketů a ve vnitřním a venkovním sportovišti. Venkovním sportovištím byl po zlepšení epidemiologické umožněn provoz.

Omezen byl také prodej ubytovacích služeb se stanovenými výjimkami pro konkrétní skupiny osob, nebo pro ubytovny, lázeňská zařízení a školská ubytovací zařízení.

Koncem dubna byla učiněna výjimka ze zákazu provozu pro farmářské a ostatní venkovní trhy a tržiště a stanoveny podmínky, které musí tyto subjekty dodržovat.

Od 19. března 2020 byl stanoven zákaz přítomnosti v maloobchodních prodejnách potravin, hygienického zboží, kosmetiky a jiného drogistického zboží, lékárnách a výdejnách zdravotnických prostředků, s výjimkou určitých skupin osob – např. starší 65 let, včetně nezbytného doprovodu, majitelů a zaměstnanců provozovatele nebo osob v obdobném poměru, držitelů průkazu ZTP/P starších 50 let. S ohledem na fakt, že v případě seniorů a zdravotně postižených osob se jedná o obzvláště zranitelné skupiny, kterou ohrožuje onemocnění COVID-19, byly jim vyhrazeny dvě hodiny denně pro jejich nákup základního zboží. Postupně se čas měnil, byla vydána tři mimořádná opatření.

Během nouzového stavu Ministerstvo zdravotnictví omezilo volný pohyb osob k zamezení sociálních kontaktů a rozšíření onemocnění COVID-19. První mimořádné opatření bylo vydáno s účinností od 24. března 2020, celkem jich bylo vydáno za nouzového stavu šest. Byl zakázán volný pohyb osob s několika výjimkami např. nezbytné cesty za rodinou, k obstarání základních životních potřeb, výkonu povolání apod., tak aby bylo dosaženo přiměřenosti zákazu a v co nejvyšší míře šetřena práva osob.

Výjimky za zákazu volného pohybu byly poté rozšířeny také na sportování na venkovních sportovištích, v parcích, v přírodě a na jiných veřejně přístupných místech, byl umožněn trénink sportovců, pro které je sport výdělečnou činností, účast na sňatečném obřadu a účast na bohoslužbě (vše s omezením počtu osob a stanovenými pravidly).

Za nouzového stavu bylo mimořádnými opatřeními (celkem byla vydána tři) omezeno právo pacienta přijímat návštěvy. S účinností od 18 března 2020 byl stanoven zákaz návštěv v zařízeních sociálních služeb a v zařízeních poskytovatelů zdravotních služeb lůžkové péče, a to s určitými výjimkami, které byly postupně rozšiřovány (např. nezletilé

osoby, osoby s omezenou svéprávností, pacienti v hospicích a v terminálním stádiu nevléčitelného onemocnění). Dále bylo omezeno právo na přítomnost třetí osoby při porodu, rovněž byly stanoveny výjimky (závažné duševní onemocnění, zdravotní postižení apod.). Přítomnost třetí osoby u porodu byla poté za splnění stanovených podmínek umožněna.

Omezeno bylo také právo na poskytnutí zdravotních služeb v podobě lázeňské léčebně rehabilitační péče, kdy bylo poskytovatelům zakázáno přijímat nové pacienty. V této věci byla vydána čtyři mimořádná opatření. Bylo také omezeno poskytování následné lůžkové léčebně rehabilitační péče. Vzhledem k dopadům na oblast kontinuity péče a omezení kapacit jiných poskytovatelů byl tento zákaz neprodleně zrušen (platil pouze jeden den). Koncem dubna byl zákaz přijímání nových pacientů zrušen, provoz poskytovatelů lázeňské léčebně rehabilitační péče byl omezen za dodržení stanovených pravidel.

Za doby nouzového stavu bylo omezeno také právo na vzdělání, a to mimořádným opatřením s účinností od 20. dubna 2020. Byla zakázána osobní přítomnost žáků a studentů na základním, středním a vyšším odborném vzdělání ve školách a školských zařízeních dle školského zákona, osobní přítomnost studentů na výuce a zkouškách při studiu na vysoké škole podle zákona o vysokých školách (byly zde stanoveny výjimky např. návštěva knihovny, studovny, výjimky pro závěrečné ročníky). Dále byla zakázána osobní přítomnost žáků na základním uměleckém vzdělávání v základní umělecké škole a jazykovém vzdělávání v jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky podle školského zákona a při akcích pořádaných těmito školami. Dále byla zakázána osobní přítomnost osob na vzdělávání v jednoletých kurzech cizích jazyků s denní výukou v institucích zapsaných v seznamu vzdělávacích institucí poskytujících jednoleté kurzy cizích jazyků s denní výukou podle zákona o státní sociální podpoře, a osobní přítomnost dětí, žáků a studentů a jiných účastníků na zájmovém vzdělávání ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, a na soutěžích a přehlídkách organizovaných pro děti, žáky a studenty škol a školských zařízení podle školského zákona.

ad 2) které povinnosti a v jakém rozsahu ministerstvo zdravotnictví uložilo občanům České republiky za dobu nouzového stavu?

Občanům byly během nouzového stavu uloženy Ministerstvem zdravotnictví následující povinnosti. Především se jednalo o povinnost nosit ochranné prostředky dýchacích cest na všech místech mimo bydliště, která byla uložena mimořádným opatřením s účinností ode dne 31. března 2020. Z povinnosti byly stanoveny výjimky, zpočátku se jednalo o děti do dvou let věku a řidiče motorových vozidel, jsou-li sami v uzavřeném vozidle. Výjimky byly poté rozšířeny také např. na řidiče ve veřejné dopravě, osoby se závažnými poruchami autistického spektra, členy společné domácnosti v uzavřeném vozidle, osoby s poruchou intelektu, kognitivní poruchou či závažnou alterací duševního stavu, jejichž mentální schopnosti či aktuální duševní stav neumožňují dodržování této povinnosti atd. Další výjimky jsou podrobně uvedeny v jednotlivých mimořádných opatřeních týkajících se povinnosti nosit ochranné prostředky dýchacích cest, celkem jich za nouzového stavu bylo vydáno pět.

V souvislosti se zákazem volného pohybu na území České republiky bylo osobám nakázáno omezit pohyb na veřejně dostupných místech na dobu nezbytně nutnou a pobývat v místě svého bydliště s určitými výjimkami. Dále byla stanovena povinnost omezit kontakty s jinými osobami na nezbytně nutnou míru, pobývat na veřejně dostupných místech nejvýše v počtu dvou osob (s výjimkami) a zachovávat při kontaktu odstup nejméně 2 metry.

Začátkem dubna byla stanovena pravidla pro konzumaci potravin včetně nápojů na veřejnosti v místě jejich prodeje, kdy to bylo možné pouze v nezbytně nutných případech pro potřeby nezbytného občerstvení a při dodržení stanovených pravidel.

V souvislosti se stanovenou výjimkou ze zákazu volného pohybu osob spočívající ve sportování na veřejných sportovištích, byly stanoveny povinnosti a pravidla (např. společně sportují jen dvě osoby atd.). Pravidla (tedy i povinnosti) byla stanovena také pro další výjimky spočívající v účasti na tréninku sportovců, pro které je sport výdělečnou činností a pro účast na sňatečném obřadu a na bohoslužbě.

Vzhledem k uzavření vysokých škol a stanoveným výjimkám pro závěrečné ročníky byly pro tyto studenty stanoveny podmínky účasti na uvedených formách výuky, zkouškách nebo jiné činnosti na vysoké škole.

Dále bylo mimořádným opatřením s účinností od 21. března 2020 nařízeno všem osobám vykonávajícím zdravotnické povolání v případě, že zjistí že byly v přímém kontaktu s osobou, u které bylo potvrzeno onemocnění COVID-19, aby o tom bezodkladně informovaly svého zaměstnavatele – poskytovatele zdravotních služeb. Dále bylo všem zdravotnickým pracovníkům bez klinických příznaků, kteří měli rizikový kontakt, nařízeno dodržovat stanovená hygienická pravidla pro zamezení dalšího šíření nemoci.

Obdobně bylo mimořádným opatřením nařízeno všem osobám vykonávajícím zdravotnické povolání nebo základní činnosti při poskytování sociálních služeb u definovaných poskytovatelů sociálních služeb, informovat zaměstnavatele o rizikovém kontaktu. Těmto osobám, které jsou bez klinických příznaků, bylo nařízeno dodržovat stanovená hygienická pravidla.

Dále byla stanovena povinnost pro zaměstnance poskytovatelů zdravotních služeb poskytujících domácí péči a poskytovatelů pečovatelských služeb podrobit se vyšetření prostřednictvím Rapid testu, a v případě pozitivního výsledku podrobit se PCR vyšetření.

ad 3 a 4) podle jakých právních norem omezovalo ministerstvo zdravotnictví občanům České republiky základní práva a svobody po dobu nouzového stavu?“ a „podle jakých právních norem ministerstvo zdravotnictví ukládalo povinnosti po dobu nouzového stavu?“

Ministerstvo zdravotnictví vydávalo mimořádná opatření na základě své pravomoci uvedené v § 69 zákona o ochraně veřejného zdraví. V uvedeném ustanovení jsou upraveny pravomoci orgánů ochrany veřejného zdraví při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku. Jedním z těchto orgánů je i Ministerstvo zdravotnictví, kterému jsou jako ústřednímu orgánu státní správy pro ochranu veřejného zdraví na základě § 80 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně veřejného zdraví ve spojení s první větou § 69 odst. 2 tamtéž

svěřeny vymezené pravomoci, „pokud mají být [příslušná opatření] provedena celostátně nebo na území několika krajů“. Jak uvedl Ústavní soud v usnesení ze dne 22. dubna 2020, sp. zn. Pl. ÚS 8/20, Ministerstvo zdravotnictví tuto jemu svěřenou pravomoc realizuje ve formě opatření obecné povahy dle § 94a zákona o ochraně veřejného zdraví.

Dále se dotazujete na zdůvodnění aplikace právě těchto právních norem. Jak již jsem uvedl výše, Ministerstvo zdravotnictví je ústředním orgánem státní správy ve věci ochrany veřejného zdraví a právní předpisy mu svěřují řadu pravomocí směřujícím k potlačení epidemií. Pravomoc vydávat mimořádná opatření dle zákona o ochraně veřejného zdraví není Ministerstvu zdravotnictví odebrána ani v případě, že je kvůli příslušné epidemii vyhlášen nouzový stav. Z žádného právního předpisu nevyplývá, a ani nelze dovodit výkladem, že by Ministerstvo zdravotnictví bylo ve svých pravomocích a působnosti nějak za nouzového stavu omezeno. Zákon o ochraně veřejného zdraví se výslovně zabývá specifickými okolnostmi epidemie a mimořádnými opatřeními přijímanými kvůli epidemii. Orgány ochrany veřejného zdraví přitom mají dle tohoto zákona vykonávat svá oprávnění a plnit povinnosti stanovené k ochraně veřejného zdraví. Celostátní pandemie onemocněním COVID-19 nemá v současné době období a stále si žádá přijetí nových opatření. Ustanovení § 69 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví stanoví obligatorní postup Ministerstva zdravotnictví, kdy stanoví, že „Mimořádná opatření ... nařídí v nezbytně nutném rozsahu a rozhodne o jejich ukončení příslušný orgán ochrany veřejného zdraví“. Ministerstvo zdravotnictví tedy má nejen možnost, ale i povinnost nařídit mimořádná opatření, pokud je to potřebné, bez ohledu na to, zda je či není vyhlášen nouzový stav. Ochrana života a zdraví obyvatel jakožto nejzákladnějšího práva je přikládán velký význam a je právě úkolem státu, aby jejich ochranu co nejefektivněji zajistil. Jak je uvedeno v komentáři k čl. 31 Listiny základních práv a svobod (WAGNEROVÁ, E. a kol. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012) „Ústavní soud připisuje právu na ochranu zdraví značný význam a zdůrazňuje jeho souvislost s právem na život: "Listina v čl. 31 větě první říká, že každý má právo na ochranu zdraví. To vyplývá a souvisí s právem na život

(čl. 6 odst. 1 Listiny); spolu náleží mezi absolutní základní hodnoty. Tím subjektem, který je pak odpovědný za zajišťování a naplnění tohoto práva, je stát, a je proto také na něm, aby za tímto účelem přijal adekvátní opatření. Činí tak vytvářením podmínek pro širokou dostupnost lékařské péče počínaje a zlepšováním všech stránek vnějších životních podmínek konče." (srov. nález Pl. ÚS 11/08 a podobně již dříve nález Pl. ÚS 51/06). Z obecného práva na ochranu zdraví plyne obecná povinnost státu chránit zdraví obyvatelstva před negativními zásahy a vlivy. Vyplývá tak z něj celá řada prevenčních, hygienických, kontrolních a dalších povinností státu, z nichž některé vypočítává již citovaný čl. 12 MPHSKP. Listina výslovně připouští ochranu zdraví jednotlivce či veřejného zdraví jako faktor potenciálně omezující zákaz nucených prací (čl. 9 odst. 2), vlastnickou svobodu (čl. 11 odst. 3), nedotknutelnost obydlí (čl. 12 odst. 3), svobodu pohybu a pobytu (čl. 14 odst. 3), svobodný projev náboženství či víry (čl. 16 odst. 4), svobodu projevu a právo na informace (čl. 17 odst. 4) a právo pokojně se shromažďovat (čl. 19 odst. 2). Ochrana životů a zdraví je součástí základní povinnosti státu podle čl. 1 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky."

S pozdravem

Vážený pan
PhDr. Pavel Žáček, Ph.D.
poslanec
Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR
P r a h a